

לפי הזמנת העולם הזה ערך מכון "דחף" בהנהלת מינה צמח, סקר על יחס היהודים בישראל לצורות הכפייה הדתית. התוצאות מפתיעות

אתה והכפייה הדתית

המסקנה העיקרית: אין בארץ מחנה חילוני אמיתי. מי שמגדירים את עצמם כד נוקטים עמדה חילונית קיצונית בעניין אחד, ובאותה השעה עצמה מוכנים לתמוך בעמדות דתיות קיצוניות בעניין אחר. נראה כי ההכרעה היא אי-דו-משמעית לגמרי, אולי תוצאה של זיכרונות-ילדות, אולי תוצאה של שטיפת-מוח מתמשכת בבית-ההורים, בן-הילדים ובבית-הספר.

לכן, מי שרוצה להביא בישראל להפרדת הדת מן המדינה, צריך לחנך קודם כל את הציבור החילוני. נראה כי הציבור הדתי מגובש יותר, אך גם הוא מבולבל למדי, והדעות בו רחוקות מלהיות אחידות. בנושאים מסויימים קיים גם במחנה הדתי עצמו קיטוב.

מי שמחלק את הציבור בארץ לשני מחנות מגובשים - דתי מול חילוני - טועה. גם מי שמוסיף מחנה שלישי באמצע - מסורתי - אין לו על מה לסמוך. אומנם יש מחנות המגדירים את עצמם כך, אך התחומים ביניהם מטושטשים לגמרי. יש דתיים תומכים בעמדות חילוניות, ובאותו העניין עצמו יש חילוניים תומכים בעמדות דתיות.

בארץ שורר בלבול מוחלט לגבי הבעיות של דת וחברה - זוהי המסקנה העיקרית הנובעת מסקר שערך מכון "דחף", בהנהלת מינה צמח, לפי הזמנת "העולם הזה". התוצאות מאירות עיניים.

● רוצים בתחבורה בשבת

אחד מנושאי-המחלוקת העיקריים בין המתנות בארץ הוא התחבורה הציבורית בשבתות ובהגים.

אילו היתה קיימת בארץ הפרדה בין הדת והמדינה, היו המטוסים, האוטובוסים והרכבות פועלים שיבעה ימים בשבוע, כנהוג בכל מדינות העולם.

מעולם לא היתה קיימת תחבורת-אוטובוסים בשבת ביישוב העברי בארץ (מלבד בחיפה). הרכבות הושבתו עם קום המדינה, והמטוסים בימי ממשלת הליכוד. תוצאות המישאל לגבי נושא זה מגלות תמונה מאלפת:

אנשים המגדירים עצמם כ-				ה ת ח ו מ
כלל המיידגם	דתיים	מסורתיים	חילוניים	
תחבורה ציבורית כללית בשבת				
בעד	53	12	42	78
נגד	45	87	55	21
אין דיעה	2	1	3	1
סה"כ	100%	100%	100%	100%
תחבורה ציבורית לים בשבתות				
בעד	58	13	50	83
נגד	40	86	47	16
אין דיעה	2	1	3	1
סה"כ	100%	100%	100%	100%
טיסות אל-על בשבתות				
בעד	55	10	49	79
נגד	43	89	48	20
אין דיעה	2	1	3	1
סה"כ	100%	100%	100%	100%

תוצאות אלה יכולות להפתיע רבים. הציבור המגדיר את עצמו כ"מסורתי" מחולק כמעט שווה בשווה, כשקצת יותר ממחציתו תומך בתחבורה ציבורית לים בשבתות, וקצת פחות ממחציתו תומך בתחבורה ציבורית כללית בשבת. מעניין ש-12% אחוז מהדתיים תומכים גם הם בתחבורה בשבת, בעוד שמיעוט ניכר בקרב החילוניים מתנגד לכך.

אולם ברור כי הרוב העצום של החילוניים תומך בתחבורה ציבורית בשבת, ובמיוחד לים. אחוז רומה של חילוניים תומך בטיסות אל-על בשבת, והוא הריו לגבי המסורתיים. מעניין שאף בין הדתיים ממש, 10% תומכים בכך.

בסקר זה יש רוב של כ-55% לכל סוגי התחבורה בשבתות. אילו היתה קיימת בארץ צורת-הכרעה בדרך של מישאל-יעם, כנהוג בכמה מדינות דמוקרטיות, היה הדבר מתגשם.

בניגוד להגיון, אחוז התומכים בהפעלת תחבורה ציבורית בשבת גבוה רווקא בקרב בעלי ההכנסות הגבוהות (שיש להם, מן הסתם, מכוניות פרטיות). בעוד שההתנגדות לכך גבוהה רווקא בקרב השכבות בעלות ההכנסה הנמוכה, הוקקות לתחבורה כזאת ביותר.

● נגד חמץ בפסח

על-פי החוק הקיים, אסור להציג בפסח דיבריי-חמץ. בניגוד לתמיכה של רוב הציבור בתחבורה בשבת, תומך רוב הציבור בחוק החמץ. לא זה בלבד

● דחיים, מסורתיים, חילוניים

ה סקר נערך בסוף אוקטובר ובתחילת נובמבר 1987. הוא ראינו 1193 אנשים, המהווים מירגם מייצג של האוכלוסיה היהודית הבוגרת בארץ, להוציא תושבי קיבוצים. כל הראיונות בוצעו פנים אל פנים בבתי-המראויינים, ונערכו על-פי שאלון מוכן מראש.

אין בארץ נתונים רישמיים לגבי חלוקת האוכלוסיה היהודית בין דתיים, מסורתיים וחילוניים. ההנחה היא שכי-47% מגדירים את עצמם כחילוניים, כ-33% מגדירים את עצמם כמסורתיים וכי-20% כדתיים. בין אלה, 5% הם חרדים ו-15% דתיים אורתודוקסים. עורכי-הסקר הרכיבו מירגם רומה, אחרי שניתן לכל מראיין להגדיר את עצמו על-פי שלושת התוארים האלה.

ניתוח הממצאים נערך הן לגבי המידגם כולו, והן - בנפרד - לשכבות השונות שהוגדרו על-פי המאפיינים הבאים:

- יחס לדת (דתיים, מסורתיים, חילוניים).
- גיל.
- מין.
- מוצא.
- רמת-ההכנסה.
- תמיכה במחנות הפוליטיים השונים.

צילום: אריאל שרון

